

її саму. Адже Сань Мао у післямові зазначила: "《三毛信箱》这么一期期的写下来, 而回信之后, 受益最多的人, 可能还是我自己。籍着读者朋友的来信, 看见了本身的不足和缺点, 这些信件, 是一面又一面明镜, 擦拂了我蒙眛的内心" "《Поштова скринька Сань Мао》 час від часу наповнюється листами, але, написавши відповіді, найбільшою користі від того отримую я сама. Знайомлячись із листами друзів-читачів, я бачу власні недоліки й слабкості. Ці листи – ніби світлі люстерка, що очищують мою пристрасть до душі" [7]. У листах простежується вищевказана тема "свободи" – у широкому, інколи філософському сенсі. Однак зворотньою стороною цієї свободи виявляється самотність – самотність людської душі у великому світі. Вона породжена непорозумінням покоління (дітей і батьків), відсутністю споріднених душ, зневірям у свої можливості й призначення, втратою життєвих орієнтирів і цінностей тощо. Розрадити цю самотність, знайти вихід до позитивного світовідчуження і є метою усіх листів Сань Мао. Щоб досягти своєї мети, вона вдається до надзвичайно природних і невимушених, але яскравих і вражаючих засобів образності. Наведемо лише деякі. Один з найцікавіших листів є послання чоловіка, що називає себе "мандрівцем (пілігером)", що у променях сонця тягне тінь милосердя "我是个流浪汉", 一个在阳光低下拖着慈悲的影子 [7, с. 52]. Він переймається проблемою, чому на світі так багато нещасних людей, які потерпають у скруті. Лист закінчується подібно до молитви: 不祝福你。容许我将祝福转给天底下不幸的人。祝他们快乐! 阿门! "Не бажатиму щастя тобі, дозволяю, я побажаю щастя тим, хто під небом не знаходить його. Бажаю їм радості! Амінь!" [7, с. 52]. Передбачувана таким листом відповідь повинна також нести елемент сакралізації. Сань Мао знаходить таку можливість, пояснюючи стан речей крізь призму філософії даосизму. Вона цитує "Дао де Цзін": 天地不仁, 一万物为刍狗 [7, с. 53] "Небо і земля не наділені людинолюбством і надають можливість усьому суцільно жити власним життям". [2, с. 14]. Автор російського перекладу Ян Хін-шун, розкриваючи зміст першого рядка, зауважив, що за переконанням Лаоцзи, всі соціальні явища, вчинки людей повинні бути підпорядковані природній необхідності. Тому засновник даоського вчення заперечував конфуціанське поняття 仁 "людинолюбство", вважаючи його чужим сутнісній природі людини, а вимогу його дотримання – невиправданим втручанням у життя суспільства [2, с. 331]. У другому рядку зустрічається поняття 刍狗, яке може трактуватися як "трава" й "собака", або ж "солом'яний пес", який за давньокитайським звичаєм використовувався при похованнях, а потім його викидали. В поданому контексті 刍狗 позначає істоти, у життя яких не втручається ні небо, ні земля, ні імператор [2, с. 331].

Тлумачення цього висловлювання доводить, що все відносно, і відсутність прагнення любити людей є досягненням вершини людинолюбства, оскільки є невимушеним і природовідповідним. Сань Мао проголошує себе прихильницею натуралізму, тому все, що відбувається в людському житті, є лише частиною природних перетворень, і з їх позиції не можна оцінювати ступінь скрути й несправедливості. Людина – лише маленька частинка всесвіту. Вона повинна жити у згоді з власною природою – творити добро, проявляти милосердя, тоді порядок речей змінюватиметься на краще. Як бачимо, ці роздуми суголосні переконанням Сань Мао про важливість свободи в житті кожної людини, проте символіка "Дао Де цзін" підсилює та сакралізує їх, додає вартості непересічної істини.

Ще один приклад. Лист від людини (не визначено, чоловіка чи жінки), яка потерпає від жаху перед зовнішнім світом. Вона замкнула себе у чотириох стінах, боїться вийти зовні, боїться людей, боїться всього – така собі сучасна "людина у футлярі". Сань Мао намагається розрадити її жахи, пояснивши, що подолати їх можна лише віч-на-віч. Письменниця вводить яскраву метафору: 人, 有时确实一种可怕的动物, 可是, 你也是同类, 也是一个人, 这个世界上, 人吃人的事情不是没有, 但是打扮的人是不吃人的。"Люди інколи дійсно перетворюються на жакливіх тварин, однак ти – того ж роду, ти також людина; у цьому світі явище, коли людина їсть людину ще існує, однак більшість людей не їдять собіподібних" [7, с. 69]. Не важко в цьому уривку простежити асоціативний ряд, що веде до "Записок божевільного" Лу Сіня. Метафора "людина їсть людину" в контексті психічного нездоров'я адресата відтворює картину жаків, близьку до лусіневської. Проте фраза "ти того ж роду, ти також людина", виводить умовного героя за межі психологічної замкненості в протиставленні "я" - "людожерське суспільство".

Отже, формальні на ідейні особливості епістолярної збірки Сань Мао "Задушевна розмова" (які лише частково знайшли висвітлення у нашій статті) доводять оригінальність задуму авторки. Інтимізовані звертання та влучні побажання, ідейно-цементуючий епіграф та післямова, яскрава символіка образної системи, несподівані асоціації та натяки – усе це є свідченням індивідуального стилю тайваньської письменниці та художньої довершеності її малої прози епістолярного жанру.

1. Гольцига К. Теория изящной словесности в Китае XIX – нач. XX в. – М., 1971; 2. Дао дэ Цзин. Книга пути и благодати. / пер. Ян Хин-шуна. – М., 2006; 3. Епістола / Ю. І. Ковалів // Літературознавча енциклопедія: В 2 т. – К., 2007. – Т. 2; 4. 刘兰芳著. 一个真实的三毛. – 北京, 2006; 5. 刘素萍, 翟思成著. 萧红与三毛 "女性意识" 与 "自由意识" 解读 / 中国青年政治学院学报, 2005年第3期, 119–122页; 6. 乔以铜著. 中国当代女性文学的文化探析. – 北京, 2006; 7. 三毛著. 谈心 [台湾]. – 哈尔滨, 2003.

Надійшла до редколегії 01.07.09

Т. Комарницька, асп.

КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОЛІСЕМІЇ ТА ОМОНІМІЇ У СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ ЮРИДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

This article deals with polysemy and homonymy observed in modern Japanese law terminology, analyzed on the base of functional criteria. Research has shown that polysemantic terms tend to be used in each branch of legislation only in one of their meanings, whereas the usage of homonymic terms does not depend on the branch of legislation.

У статті запропоновано функціональний критерій розмежування полісемії та омонімії, що спостерігаються у сучасній японській юридичній термінології. Відповідно до цього критерію, полісемічними вважаються терміни, що вживаються у дискурсі тієї чи іншої галузі права лише в одному зі своїх значень, а омонімічними – такі, що вживаються незалежно від галузей права.

Лексико-семантична парадигматика являє собою складний аспект синхронічного дослідження термінів [2, с. 83]. Відсутнім зокрема є цілісний семантичний, структурний та функціональний опис юридичних термінів на матеріалі японської мови, що свідчить про недостатню вивченість цих одиниць, дослідження яких нерозривно зв'язане з правознавством.

Об'єктом дослідження стали японські юридичні терміни-омоніми та терміни-полісеманти, що містяться в опрацьованих джерелах матеріалу дослідження (тексти Конституції Японії (日本国憲法 *Ніхонкокукемпо*); Кримінального кодексу Японії (刑法 *Кейхо*); Цивільного кодексу Японії (民法 *Мімпо*); Кримінально-процесуального кодексу Японії (刑事訴訟法 *Кейдзісосьо:хо*); Цивільно-процесуального кодексу Японії

© Комарницька Т.

(民事訴訟法 *Міндзісосьо:хо:*), Торговельного кодексу Японії (商法 *Сьо:хо:*), Законів Японії "Про Парламент" (国会法 *Коккайхо:*) та "Про Кабінет" (内閣法 *Найкакухо:*)).

Усі лінгвісти, досліджуючи лексико-семантичну парадигматику, наголошують на необхідності визначення структурних відмінностей між омонімією та полісемією [5, с. 295], а також розрізнення полісемії як здатності слова мати кілька потенційних лексичних значень, що реалізується різними семемами однієї лексеми [13, с. 42] та омонімії як випадкової багатозначності [12, с. 191], проте вказують при цьому на складність та актуальність проблеми розмежування омонімії та полісемії [7, с. 9; 10, с. 426], оскільки відсутнім є єдиний погляд на омонімію та відмежування її від полісемії [8, с. 3]. Для вирішення цієї проблеми мовознавці пропонують різноманітні критерії. Так, О. Селіванова критеріями розмежування омонімів та полісемантів називає словотвірну активність та синтаксичні ознаки, зазначаючи при цьому, що у більшості випадків відмінність словотвірних парадигм, синтаксичної сполучуваності й функцій в реченні різних значень не є показниками семантичного розходження слів одного фонетичного та графічного вигляду [10, с. 426]. Більшість же лінгвістів спираються на дві теорії, які ми умовно назвали "семантичною" та "етимологічною". Суть першої зводиться до того, що різні варіанти значень полісемічних виразів між собою споріднені та є специфікаціями спільного основного значення. Омнімічні вирази з погляду семантики є двома різними словами, які відображаються у ментальному лексиконі окремо. Різні ж значення полісемічного виразу виходять з єдиного абстрактного основного значення [12, с. 191–192]. Відповідно до другої теорії, омонімами визнаються лише такі однозвучні слова, які завжди були різними за формою і тільки в процесі історичного розвитку збіглися між собою у звучанні внаслідок різних фонетичних, випадкових причин. Решта ж випадків, коли однакова матеріальна, звукова форма набуває різного змісту, вважається явищем полісемії слів [8, с. 3].

Так само суперечливими лишаються питання, які стосуються мовних явищ полісемії й омонімії в термінології [1, с. 52]. Очевидно, що "... "ідеальна" термінологія ... має бути позбавлена омонімії, багатозначності ... насамперед у межах однієї терміносистеми" [2, с. 109], однак на практиці ця вимога не реалізується, оскільки термінологія постійно перебуває під впливом загальнолітературної мови. Таким чином, перед нами стоїть завдання обрати критерій (чи критерії), за якими ми могли би розмежувати полісемію та омонімію, що спостерігаються на сьогодні у юридичній терміносистемі японської мови. О. Баланаєва вказує, що проблема омонімії і полісемії у сфері термінології набуває специфічних рис., що обумовлено відмінностями терміна від загальноживаного слова [1, с. 52], і вважає, що термінологічна полісемія розвивається тільки в межах однієї терміносистеми; у межах термінології до омонімів можуть належати терміни, семантичний зв'язок між якими не зберігається або майже непомітний [1, с. 56]. Проте, з іншого боку, не існує чітких критеріїв встановлення наявності чи відсутності цього семантичного зв'язку, так само, як невідзначеним лишається сам критерій "розриву семантичних зв'язків", який часто застосовується мовознавцями [8, с. 10; 9, с. 188], отже, методика аналізу семантики слова багато в чому незрозуміла [7, с. 15].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що при аналізі омонімів та полісемантів на основі "семантичного" критерію дослідник змушений спиратися на власну інтуїцію, "відчуття" подібності чи відмінності значень таких одиниць, що, на нашу думку, є неприйнятним. Отже, застосування "семантичної" теорії на практиці є доволі проблемним. Як, наприклад, трактувати значення термінологічної одиниці: 参考人 *санко:нін* 1) свідок; 2) особа, яка дає рекомендацію? Чи є ці значення між собою пов'язаними і за якими критеріями ми цей зв'язок визначаємо? Відсутність чітких відповідей на ці питання робить усю "семанти-

чну" теорію хиткою. Що стосується т. зв. "етимологічної" теорії, то її, очевидно, доцільно застосовувати у діяхронічних дослідженнях, хоча науковці вказують на те, що ця теорія "містить у собі суперечності настільки серйозні, що погодитися з таким поглядом як єдино правильним неможливо" [8, с. 9]. У випадку ж синхронічних досліджень застосовувати такий підхід вважаємо за неможливе.

Отже, у наших дослідженнях ми змушені відмовитися від обох підходів, поширених при розгляді омонімії та полісемії. Для формулювання власного критерію розмежування полісемічних та омонімічних юридичних термінів у японській мові вважаємо за необхідне проаналізувати функціонування таких одиниць у текстах нормативно-правових актів, що послуговували нам за джерельну базу. Ми виходимо з того, що юридичний дискурс прагне до точності й однозначності, а, отже, спостерігаються намагання мінімізувати негативний вплив полісемії. Це, за нашими спостереженнями, виявляється у тому, що кожне зі значень полісемічних термінів "закріплене" за тією чи іншою галуззю права, тобто функціонує лише у межах певної підсистеми. Відповідно до Великого енциклопедичного юридичного словника галузі права поділяються на:

– профільні (фундаментальні), до яких належать державне (конституційне), адміністративне, цивільне та кримінальне право, а також відповідні галузі процесуального права;

– інші основні, до яких належать трудове, сімейне, земельне, гірниче, водне, лісове, атмосферноохоронне право, право соціального захисту тощо;

– комплексні (господарське, аграрне, морське та ін.).

Окремо виділяється міжнародне право [4, с. 124].

Омоніми ж, які є різними словами, а не семантичними варіантами одного й того самого слова, можуть спостерігатися у межах одного контексту, тобто у межах дискурсу однієї і тієї самої галузі права, оскільки, за висловлюванням Е. Дерді, омоніми є фактами різних семантичних полів, а тому сам факт існування омонімів не може бути перешкодою для правильного розуміння тексту [6, с. 16]. Таким чином, спираючись на наш підхід, на основі функціонального критерію вважаємо полісемічними, наприклад, такі одиниці:

– 上告 *дзьо:коку* 1) апеляція на рішення суду першої інстанції у цивільному процесі; 2) апеляція на рішення Вищого суду у кримінальному процесі;

– 参考人 *санко:нін* 1) свідок; 2) особа, яка дає рекомендацію;

– 遺棄 *ікі* 1) злочин ненадання допомоги особі, що за віком чи станом здоров'я її потребує; 2) невиконання батьківського або подружнього обов'язку;

– 許可 *кьока* 1) дозвіл; 2) ліцензія; 3) санкція;

– 仲裁契約 *тю:сайкейяку* 1) мирова угода у цивільному процесі; 2) компроміс між конфліктуючими державами.

Значення деяких з наведених вище одиниць чітко вказують на належність до термінології тієї чи іншої галузі права. Так, наприклад, термін 仲裁契約 *тю:сайкейяку* у першому своєму значенні вживається у дискурсі цивільно-процесуального права, а у другому – відповідно у дискурсі міжнародного права, і вони не "зіштовхуються" в одному контексті. Проте про сфери функціонування деяких полісемічних термінів важко судити, виходячи лише з варіантів їхніх значень. Розглянемо, наприклад, термін 遺棄 *ікі*. Звернувшись до нашої джерельної бази, приходимо до висновку, що у першому своєму значенні він уживається у кримінальному праві, а у другому – у цивільному праві, про що свідчать зокрема такі приклади:

老年、幼年、身体障害又は疾病のために扶助を必要とする者を遺棄した者は、1年以下の懲役に処する。Особа, яка покинула особу, що потребує піклування через вік, фізичні вади чи хворобу, засуджується до позбавлення волі та виправних робіт строком до одного року. (Стаття 217 Кримінального кодексу Японії) [17, с. 243]:

特別養子縁組の成立には、養子となる者の父母の同意がなければならない。ただし、父母がその意思を表示することができない場合又は父母による虐待、悪意の遺棄その他養子となる者の利益を著しく害する事由がある場合は、この限りでない。Для спеціального усиновлення необхідна згода батьків дитини, яку всиновлюють. Проте, у випадках, коли батьки неспроможні висловити свою волю, жорстоко поводитися з дитиною, зумисне не виконують батьківський обов'язок чи іншим чином завдають значної шкоди дитині, ця умова не є необхідною. (Частина 6 статті 817 Цивільного кодексу Японії) [14, с. 2191].

Отже, робимо висновок про розмежування сфер уживання варіантів значення полісемічного терміна, що є проявом прагнення юридичного дискурсу японської мови до точності і підтверджує доцільність запропонованого нами функціонального критерію.

Розглянемо також одиницю 許可 ькока, яка у юридичному дискурсі може набувати трьох значень. Два з цих значень ("ліцензія" та "санкція"), так само, як й у попередніх прикладах, "закріплені" за тією чи іншою галуззю права. Проілюструємо це на прикладах:

学術、技芸、慈善、祭祀、宗教その他の公益に関する社団又は財団であつて、営利を目的としないものは、主務官庁の許可を得て、法人とすることができる。 будь-яка корпоративна чи фінансова організація, що має стосунок до освіти, мистецтва, добродійності, ритуалів, релігії чи іншої громадської діяльності та не ставить собі за мету отримання прибутку, може бути зареєстрована як юридична особа за умови отримання ліцензії від компетентного державного органу. (Стаття 34 Цивільного кодексу Японії) [19];

法令により裁判上の行為をすることができる代理人のほか、弁護士でなければ訴訟代理人となることができない。ただし、簡易裁判所においては、その許可を得て、弁護士でない者を訴訟代理人とすることができる。 Представники, які не є уповноваженими законом на дії у суді, а також ті, що не є юристами, не можуть бути представниками у судовому процесі. Проте на рівні дисциплінарних судів особи, які отримали санкцію відповідного суду і які не є юристами, можуть бути представниками у судовому процесі. (Стаття 54 Цивільно-процесуального кодексу Японії) [19];

簡易裁判所、家庭裁判所又は地方裁判所においては、裁判所の許可を得たときは、弁護士でない者を弁護士に選任することができる。但し、地方裁判所においては、他に弁護士の中から選任された弁護士がある場合に限る。 На рівні дисциплінарного, сімейного чи місцевого судів особи, які, не будучи юристами, отримали санкцію суду, можуть бути призначені захисниками. Проте на рівні місцевого суду діють обмеження у випадках, коли крім цього призначено захисника з кола юристів. (Пункт 2 статті 31 Кримінально-процесуального кодексу Японії) [16, с. 761].

Як свідчать наші приклади, юридичний термін 許可 ькока використовується у значенні "санкція" лише у дискурсі процесуального права; у значенні "ліцензія" – лише у дискурсі цивільного. Єдиний виняток становить собою значення "дозвіл": воно функціонує у цивільно- та державному праві:

子は、親権を行う者の許可を得なければ、職業を営むことができない。 У випадку отримання відповідного дозволу від власників батьківських прав діти мають право на трудову діяльність. (Стаття 823 Цивільного кодексу Японії) [19];

役員は、議院の許可を得て辞任することができる。但し、閉会中は、議長において役員を辞任を許可することができる。 Державний службовець може звільнитися з посади після отримання дозволу Палати Парламенту. Проте під час перерви у сесії дозвіл на звільнення з посади державного службовця може дати Голова Парламенту. (Стаття 30 Закону Японії "Про Парламент") [16, с. 57].

Проте, за нашими спостереженнями, у тексті Закону Японії "Про Парламент", який є прикладом державного

права, термін 許可 ькока вживається лише на позначення дозволу, тобто у межах дискурсу державного права також функціонує лише одне значення багатозначного слова. Єдиною галуззю права, де можливим є "зйтнення" двох значень полісемічного терміна 許可 ькока, є цивільне. Проте у кожному разі ми констатуємо тенденцію до "закріплення" кожного зі значень полісемічного терміну за окремими галузями права. На нашу думку, факт уживання кожного значення лише у дискурсі певної галузі права пояснюється тим, що юридична наука (про що вже йшлося вище) прагне до точності та однозначності, полісемія ж слова перешкоджає цьому; отже, саме для зменшення її негативного впливу за кожним видом правничого дискурсу традиційно "закріплюється" те чи інше значення багатозначного слова. Таким чином, можна стверджувати, що тим необхідним контекстом, за допомогою якого визначається актуальне значення лексеми, стає визначення галузі права, у дискурсі якої вживається той чи інший полісемічний термін.

На противагу цьому, одиниці, які ми розглядаємо як омонімічні, будучи різними словами, а не варіантами одного і того самого слова, функціонують у дискурсі галузей права паралельно, і нерідко вживаються навіть в одній статті того чи іншого нормативно-правового акту. Як приклад одиниць, які, на нашу думку, можна класифікувати як омоніми, розглянемо одиниці 目的 ьмокутекі та 目的 ьмокутекі. Перша з них зі значенням "мета" вживається не лише у юридичному дискурсі, а й у загальній лексиці. Проте суто у текстах законів частотною є також омонімічна першія одиниця 目的 ьмокутекі зі значенням "об'єкт" [18]. У законодавчих текстах Японії функціонують обидва омоніми:

裁判所又は裁判官の判断を誤らせる目的で、その資力について虚偽の記載のある資力申告書を提出した者は、10万円以下の過料に処する。 Особи, які з метою ввести в оману суд або суддю подають неправдиву декларацію про свої статки, обкладаються цивільним штрафом сумою до 10 тис. єн. (Частина 4 статті 38 Кримінально-процесуального кодексу Японії) [19];

何人も、不正の目的をもって、他の商人であると誤認されるおそれのある名称又は商号を使用してはならない。 Будь-яка особа, переслідуючи незаконну мету, не має права використовувати ім'я або торгову марку, що належить іншим суб'єктам підприємницької діяльності та можуть ввести в оману. (Пункт 1 статті 12 Торговельного кодексу Японії) [19];

日本国民は、国家の名誉にかけ、全力をあげてこの崇高な理想と目的を達成することを誓ふ。 Японський народ присягається честю своєї країни, що досягне мети високих ідеалів, доклавши усіх зусиль. (Преамбула Конституції Японії) [15, с. 3];

内閣危機管理監は、在任中、内閣総理大臣の許可がある場合を除き、報酬を得て他の職務に従事し、又は営利事業を営み、その他金銭上の利益を目的とする業務を行つてはならない。 Спостерігач кризового управління Кабінету, перебуваючи на посаді, не має права обіймати іншу посаду за винагороду чи вести прибуткову підприємницьку діяльність, так само, як не має права виконувати інші дії з метою отримання прибутків, якщо тільки на те є дозвіл Прем'єр-міністра. (Пункт 5 статті 15 закону Японії "Про Кабінет") [19];

法令により拘禁された者を逃走させる目的で、器具を提供し、その他逃走を容易にすべき行為をした者は、3年以下の懲役に処する。 Особи, які з метою допомогти втекти особам, що на підставі закону позбавлені волі, надають цим особам інструменти чи виконують інші дії для полегшення втечі, присуджуються до виправних робіт терміном до 3 років. (Стаття 100 Кримінального кодексу Японії) [17, с. 158–159];

総会の招集の通知は、会日より少なくとも5日前に、その会議の目的である事項を示し、定款で定めた方法に従つ

てしなければならぬ。Про скликання загальних зборів має бути оголошено не менш, як за 5 днів до дня проведення зборів; оголошення має містити пункти, що будуть об'єктом розгляду цих зборів, а також має відповідати встановленій статуту програмі. (Стаття 62 Цивільного кодексу Японії) [19].

У сучасному японському законодавстві зустрічаємо також випадки вживання омонімів 目的 *мокутекі* та 目的 *мокутекі* у межах однієї статті закону:

被告は、本訴の目的である請求又は防御の方法と関連する請求を目的とする場合に限り、口頭弁論の終結に至るまで、本訴の係属する裁判所に反訴を提起することができる。

Відповідач до закінчення усних дебатів сторін може подати зустрічний позов до суду, поки слухання з основного позову тривають, у випадках, коли на меті він має запит, пов'язаний зі способами захисту, або запит, об'єктом якого є основний позов. (Стаття 146 Цивільно-процесуального кодексу Японії) [14, с. 2504];

権限の定めのない代理人は、次に掲げる行為のみをする権限を有する。

1 保存行為

2 代理の目的である物又は権利の性質を変えない範囲内において、その利用又は改良を目的とする行為

Представник із невстановленими повноваженнями має повноваження лише на дії, перераховані нижче.

1. Дії зі збереження

2. Дії, що мають на меті використання або покращення прав чи предметів, які є об'єктами представлення, не змінюючи їх суті. (Стаття 103 Цивільного кодексу Японії) [19].

Подібно до полісемії омонімія, особливо в одній спеціальній підмові, у межах якої існують терміни [11, с. 7], ускладнює процес адекватного сприйняття реципієнтом. Наші спостереження показали, що у японському юридичному дискурсі у випадку вживання терміну 目的 *мокутекі* "об'єкт" прийнято додавати до лексики граматичний показник *де ару*, що вказує на намагання зробити юридичну мову більш зрозумілою [18].

Отже, ознайомившись детальніше з термінологічними одиницями японської правничої термінології, які можна розглядати як полісемічні або омонімічні, ми вважаємо, що можна запропонувати особливий підхід до розмежування омонімії й полісемії, релевантний саме у межах юридичної термінології сучасної японської мови. Оскільки семантичний критерій на практиці реалізується небездоганно, відсутні чіткі критерії, за якими значення одиниць вважається "пов'язаним" або зовсім "непов'язаним", то у випадку аналізу юридичної термінології ми пропонуємо застосовувати критерій, який ми назвали функціональним. Він спирається на функціонування термінології у тих чи інших галузях права. У випадку, коли одиниця полісемічна, як свідчать результати наших спостережень, за кожною галуззю права, у

межах якої ця одиниця може вживатися, "закріплене" те чи інше її значення. Такі одиниці, кожне зі значень яких характерне для дискурсу лише певної визначеної галузі права, ми вважаємо полісемічними. Завдяки такому розподіленню значень полісемічних термінів за галузями права частково реалізується прагнення японської юридичної термінології до моносемічності; це також запобігає зіткненню значень полісемічного терміна у межах одного контексту. Омонімією ж ми пропонуємо вважати випадки, коли два значення (а точніше, два різні слова) паралельно функціонують у межах дискурсу однієї галузі права (у нашому прикладі це функціонування у тексті одного закону та навіть однієї статті закону). У випадку омонімії прагнення юридичного дискурсу до однозначності реалізується уже вербальним шляхом, а саме вживанням відповідних показників (у нашому прикладі *де ару*). Отже, у випадку полісемантів розмежування їх значень здійснюється екстралінгвістичним шляхом, а у випадку омонімів – лінгвістичним.

Звичайно, "...проблема проведення розмежувальної лінії між багатозначністю й омонімією у лінгвістиці не вирішена, й універсальних критеріїв, що годилися б для всіх випадків розмежування омонімії й полісемії, ще не розроблено" [7, с. 16]. Однак ми зробили крок у розмежуванні цих двох явищ безпосередньо у межах юридичної термінології японської мови. Вважаємо, що у подальших дослідженнях варто звернути увагу на пошуки критеріїв розмежування омонімії й полісемії також у межах інших спеціальних підмов; можливо, запропонований нами функціональний критерій так само релевантний для інших галузевих термінологій.

1. Баланаєва О. В. Юридична термінологія: процес становлення // Право і лінгвістика. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції: ч.1. – Симферополь, 2004; 2. Богуцька М. П., Крижанська А. В., Марченко В. С., Панько Т. І., Симоненко Л. О. Склад і структура термінологічної лексики української мови. – К., 1984; 3. Большой японско-русский словарь под ред. Н. И. Конрада. – М., 1970; 4. Великий енциклопедичний юридичний словник / за редакцією акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К., 2007; 5. Виноградов В. В. Избранные труды. Исследования по русской грамматике. – М., 1975; 6. Дердї Е. Т. Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003; 7. Корчагина Т. И. Омонимия в современном японском языке. – М., 2005; 8. Кузьменко Г. И. Омонимия: аспектология, проблематика. Филологична розвідка з лексикології та стилістики. – К., 2000; 9. Левицкий В. В. Семасиология. – Винница, 2006; 10. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава, 2006; 11. Сулеранская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: терминологическая деятельность. – М., 2008; 12. Einführung in die germanistische Linguistik / Jörg Meibauer u.a. – Stuttgart, Weimar, 2002; 13. Wenzlaff J. Die Stabilität der politischen Sprache im Transformationsprozess beider deutschen Staaten – dargestellt an Schulbüchern zur politischen Bildung. Ein Beitrag zur Bildungsreform in den alten und neuen Bundesländern. (Materialien zur sozialwissenschaftlichen Forschung, Bd. 11). Frankfurt am Main, 1998; 14. 六法全書. 東京、1998; 15. 時間弘. 択一式受験六法. 憲法編. 東京都、2000; 16. 岩波. コンパクト六法. 東京都、1992; 17. 滝口弘光. 択一式受験六法 刑法編. 東京都、2000; 18. 栗田隆. 民事手続法の言葉. <http://civilpro.law.kansai-u.ac.jp>; 19. <http://houko.com>

Надійшла до редколегії 17.06.09

О. Кшановський, канд. філол. наук, доц.

СЛОВОЗМІННІ КАТЕГОРІЇ В СИСТЕМІ МОРФОЛОГІЧНОГО ТИПУ СУЧАСНОЇ ПЕРСЬКОЇ МОВИ

Йдеться про потребу корегування традиційного погляду на морфологічну типологію сучасної перської мови як флективно-аглютинативної. Наводяться більше двадцяти спряжених з аглютинативною технікою зв'язку морфем різнорівневих ознак, що дозволяє визначити сучасну перську мову як мову аглютинативного морфологічного типу. На основі комплексного аналізу усіх критеріїв флективності, наводяться аргументи на користь аглютинативної природи сучасної перської дієслівної словозміни.

The article dwells up the agglutinative nature of the morphology features of the modern Persian verb system and the inflectional categories in the System of Morphological Type of the Modern Persian Language. The traditional viewpoint both Iranian and European linguists on the language typology of the Modern Persian defines the Modern Persian morphology as flexible-agglutinative. Despite this the conducted analysis of the Modern Persian linguistic materials, with the aim of finding in it the traits of definite morphological type, found out more than 20 indications of different levels, bonding with agglutinative technique of morpheme connection as the constituents of lexical forms.

Дати відповідь на питання, коли саме і де саме було проведено перше зіставлення та узагальнення зіставлених мовних фактів чи то з науковою, чи то з аматорською

метою, мабуть, не є можливим. Упевнено можна стверджувати лише те, що порівняльне, в широкому розумінні, вивчення мов виникло разом з їх описовим вивченням.